

บทวิจารณ์หนังสือ: การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล Grounded Theory Research

ผู้เขียน: ศิวะพร ภูพันธ์

ศุภมาส ชุมแก้ว
สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คำว่า “grounded theory research” เป็นคำที่สื่อความหมายถึงแนวทางในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดย “grounded theory” มีชื่อเรียกในภาษาไทยที่แตกต่างกันออกไป เช่น ทฤษฎีที่ก่อตัวขึ้นจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรม (นิศา ชูโต, 2545) ทฤษฎีติดดิน (สุภางค์ จันทะวานิช, 2552) ทฤษฎีการวิจัยฐานราก (วรรณิ แกมเกตุ, 2555; มณี อาภานันท์กุล, 2563) หรือทฤษฎีจากพื้นที่หรือทฤษฎีจากรากฐาน (รัตนะ บัวสนธ์, 2558) แต่ในหนังสือเล่มนี้ ศิวะพร ภูพันธ์ ผู้เขียนได้กำหนดคำว่า “grounded theory research” เป็นภาษาไทยว่า “การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล”

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้เกิดจากการรวบรวมองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรงจากการเรียนและการศึกษาแลกเปลี่ยนการทำวิจัยที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะที่ผู้เขียนเป็น Visiting Research Scholar ณ Quantitative, Qualitative, and Psychometric Methods (QQPM), The College of Education and Human Sciences, University Of Nebraska-Lincoln และประสบการณ์ตรงจากการเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา การสอนในรายวิชาวิธีการวิจัย

สัมมนาวิทยาการวิจัย และประสบการณ์จากการเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และการให้คำปรึกษากับนักศึกษาในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตเป็นระยะเวลา 9 ปี จนตกผลึกและสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นหนังสือที่น่าอ่านเล่มนี้

ความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การเรียงลำดับเนื้อหา โดยเริ่มจากการปูพื้นฐานแนวคิดและที่มาของการทำวิจัยเชิงคุณภาพ วิวัฒนาการของการทำวิจัยเชิงคุณภาพจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้เขียนใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้ชัดเจน อ่านเข้าใจง่าย มีการยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายในแต่ละหัวข้อ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ในหนังสือยังฉายภาพให้เห็นว่า ในอดีตนั้นรูปแบบของการทำวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่จะใช้การนำเอาแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมวิทยาไปใช้ในการตรวจสอบปรากฏการณ์ที่นักวิจัยสนใจศึกษามากกว่าที่จะหาแนวคิด ตัวแปร หรือสมมติฐานที่ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ (key information) ซึ่งแนวคิดหรือทฤษฎีใด ๆ ที่กำหนดไว้ตั้งแต่แรกอาจไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับบริบทหรือกลุ่มคนที่นักวิจัยสนใจศึกษา แต่ข้อมูลหรือทฤษฎีที่ถูกค้นพบในระหว่างที่นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลมาได้นั้นจะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่นักวิจัยกำลังสนใจศึกษามากกว่าทฤษฎีที่ระบุไว้ตั้งแต่แรก ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการพัฒนารูปแบบและแนวคิดของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เคยใช้มาแต่เดิมมาเป็นการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลที่มีจุดเน้นและความสนใจไปที่วิธีการ กระบวนการ หรือการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลาในภาคสนามของการวิจัย

นักวิจัยเชิงคุณภาพจะรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นจากวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ จากนั้นจะนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้เปรียบเทียบกับทฤษฎีที่ปรากฏในเบื้องต้น (emerging theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเก็บข้อมูลในภาคสนาม โดยในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล นักวิจัยจะย้อนกลับไปเก็บข้อมูลกับผู้ร่วมวิจัยกลุ่มเดิม หรือผู้ร่วมวิจัยกลุ่มใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทและขอบเขตของการวิจัย นักวิจัยจะเก็บข้อมูลและทำแบบนี้ซ้ำ ๆ หลายครั้ง จนได้ข้อมูลและข้อค้นพบที่อุ่มตัว นักวิจัยจึงนำเอาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หรืออุปมาอุปไมยเพื่อพัฒนาเป็นทฤษฎีที่มีความสมบูรณ์เพื่อใช้ในการพรรณนา อธิบาย หรือทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลถูกพัฒนาโดยนักทฤษฎีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มล้วนมีแนวคิด ความเชื่อ หรือปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังการทำวิจัยที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีผลต่อการออกแบบการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ในหนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอรายละเอียดของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลให้ผู้อ่านได้ศึกษาจำนวน 6 บท แต่ละบทประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

บทที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ในบทนี้จะกล่าวถึง ความหมายของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ต้นกำเนิดของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ความแพร่หลายของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล และการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล

บทที่ 2 รูปแบบการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ในบทนี้จะกล่าวถึง การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลอย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลแบบอุปถัมภ์ การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูลแบบสร้างสรรค์ความรู้ และข้อควรพิจารณาในการเลือกรูปแบบการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ในบทนี้จะกล่าวถึง การพิจารณาปัญหาหรือโจทย์การวิจัย การกำหนดกระบวนการ วิธีการที่นักวิจัยสนใจศึกษา การขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในคน การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบใช้ทฤษฎีเป็นหลัก การลงรหัสข้อมูล การลงรหัสข้อมูลแบบคัดเลือก และการสร้าง/พัฒนาทฤษฎี การตรวจสอบทฤษฎีที่ได้สร้าง/พัฒนาขึ้นมา และการเขียนรายงานการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล

บทที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ในบทนี้จะกล่าวถึง การกำหนดสนามการวิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย การเข้าถึงสนามวิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย และการสร้างสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมการวิจัย การเลือกสนามวิจัยหรือผู้เข้าร่วมวิจัยอย่างมีวัตถุประสงค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูล การลดจำนวนประเด็นในสนามการวิจัยให้เหลือน้อยที่สุด และการจัดเก็บข้อมูลอย่างปลอดภัย

บทที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ในบทนี้จะกล่าวถึง ขั้นตอนการลงรหัสข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล

บทที่ 6 การประเมินคุณภาพงานวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ความก้าวหน้า และประเด็นท้าทายของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ในบทนี้จะกล่าวถึง มิติของการวิจัย การประเมินคุณภาพงานวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล ความก้าวหน้าของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล และประเด็นท้าทายของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล

หนังสือ “การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล GROUNDED THEORY RESEARCH” เล่มนี้ เป็นหนังสือที่จุดประกายเกี่ยวกับรูปแบบการทำวิจัยเชิงคุณภาพแนวใหม่ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการทำวิจัยเชิงคุณภาพในปัจจุบัน ผู้อ่านจะได้เคล็ดลับและเทคนิคในการพัฒนาการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยของตนเอง สารความรู้ที่นำเสนอในหนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านหรือนักวิจัยที่กำลังสนใจเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถศึกษาและใช้ต่อยอดองค์ความรู้ของตนเองได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ศิวะพร ภูพันธ์. (2565). *การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล*. กรุงเทพฯ : บริษัทกรีนการพิมพ์.

